

IN SABI PER FORSA

UNA PESETA

MADRID
Sociedad de Autores Españoles
1914

25

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON

BY SAMUEL JOHNSON

UN SABI PER FORSA

UN SABI PER FORSA

Disbarat en un acte y en vers

Arreglat al teatre català

per

JAUME PIQUET

Estrenat y representat moltes vegades a
l'antich teatre Odeón

BARCELONA

BIBLIOTECA «TEATRO MUNDIAL»

21 - Carrer de Sant Pau - 21

1914

REPARTIMENT

PERSONATGES	ACTORS
Pauleta	Sra. FERRER
Llop	Sr. MOLGOSA
Don Jeroni	» COMAS
Lluïset	» FARGAS
March } criats ab librea	» FIOL
Lluch }	» PEDROLA

Aquesta y totes les obres del meteix autor són de propietat.

Don Antòn Saltiveri perseguirà davant de la llei a qui les representi o reimprimeixi sense el seu permís.

Els delegats de la "Sociedad de Autores Españoles" són els únics encarregats del cobro de drets de propietat.

FÉLIX COSTA
IMPRESSOR
Noú de la Rambla, 45

ACTE UNICH

Sala de regular apariencia. Porta al fons y laterals.

ESCENA PRIMERA

LLOP, MARCH y LLUCH.

- LLUCH Endavant, ja pot entrar...
(Fentlo entrar per forsa.)
- LLOP Prò senyors, ¿hont me porteu?
Per favor els prech, per Déu,
que me'n deixin entornar.
(No volent seguir.)
- MARCH Creguin, van equivocats,
no soch metje ni tal cosa...
¡Apa! (Pegant a Llop e indicant a Lluch que li
pegui. Aquest ho fa també.)
- LLOP La cansó enfadosa.
¡Ay, ay, ay! ¡Desapiadats!
No'm peguin; soch metje, si,
y salurjià, y herbolari,
y ocolista, y potecari,
y menescal y... butxí.
- LLUCH Ho sentim molt, gran doctô,
lo tenirli de pegâ...
- LLOP ¿Vostès ho senten?... Si ja;
encara ho sento més jo.
Prò bé: ¿em diràn qui els ha armat
de tant estranya manera?

- MARCH Una dòna que prop era
quan a vostè l'hem trobat.
- LLOP ¿Una que parlava ab mi
abans d'arribar vostès?
- LLUCH La meteixa.
- LLOP (¡ Oh ! ¡ ella és !
¡ La meva dòna ! ¡ Oh, si, si !
¡ Malvada ! ¡ Es vol revenjà
perquè li he donat pallissa !)
¿ En què quedem ?
- MARCH
- LLUCH ¡ Vaya, yssa !...
- LLOP Els han enganyat... (Volentlos persuadir.)
- LLUCH ¡ Ah, ja !
¿ Es dir que vol que hi tornem ?
Donchs, tornarhi, ¡ nada, nada !
¿ Es metje ?
- LLOP ¡ No ! (Cridant fort y cremat.)
- MARCH (Pegantli tots dos.) ¡ Garrotada !
- LLUCH ¡ Fort !
- MARCH ¡ Fort, hasta que'l matem !
- LLOP ¡ Quin modo de fer la lley !
¡ Ay !... ¡ Senyors, tinguin corretja !...
¡ Ay, ay ! ¡ Prou ! Si, si ; soch metje...
Ja ho veig, no hi ha més remey.
- MARCH ¿ Es dir que al fi ha confessat
qu'és metje ? (Alsant el garrot.)
- LLOP (Detenint el garrot.) Si, si, no acabi...
(¡ Està vist, dech esser sabi
sens que me n'hagi adonat !
(Molt estranyat de lo que li passa.)
¡ Ara vès quina manía !
Y es veu que no van de broma.)
Si, senyors, soch un gran home,
més, francament, no ho sabia.
¡ Vaja ! ¡ passen unes coses !
- MARCH Ens acaben d'informâ
que vostè, de temps, que fa
cúres grans, miraculoses.
- LLOP ¿ Tot això els ho haurà dit
aquella dòna ?
- LLUCH Tot, si.

LLOP (¡ Malvada ! ¡ es venja de mi !
(Quan la trobi, tot seguit...)) (Ab ira.)

MARCH Jo m'estranyo que vostè
tingui un empenyo en negar
lo que tothom sab ben clar :
nosaltres, sols pel seu bé
tot ho fem.

LLOP Vaja, endavant :
¿de què's tracta?

LLUCH De curar
a una pobre senyoreta
que està fa temps, la pobreta,
com qui diu agonitzant.
LLOP Diguin : ¿què té?

MARCH Es el cas
que la paraula ha perdut.

LLOP Donchs, molt mal ab mi han vingut :
jo no l'he trobada pas.
Prò senyors, y així vestit,
que soch sabi ¿qui ho creurà?

MARCH Això ray, ja's mudarà...
LLOP Si, ¿y la roba?...

MARCH Tot seguit.
No s'apuri pas per xò.

Abans no'l presentarem
nosaltres ja'l vestirem
com requereix a un doctò.

LLOP Ja'm sembla que faré goig !

MARCH Tornem a sortí al moment
ab roba. ¡ Home sapient,
als peus de vostè !

LLOP (Fent cortesies.)
¡ Ba, és boig !

ESCENA II

LLOP.

LLOP ¡ No crech que'ls nats de la terra
hagin vist un cas igual !
¡ Aquí em tenen fet un metje !
Metje per forsa. Es el cas,

que aquest parell de bandidos
se'm presenten al davant
dient que jo soch un metje
que en el món no tinch igual. (Fausa.)
Aquest dematí, ab la dòna
hem tingut un daltabaix.
Ella, que, ¡ uf ! té una llengua
que talla com un tallant,
m'ha dit, sens pensarshi gayre,
onze mil barbaritats...
Jo, que també tinch mon gènit,
agafo una vara y... ¡ paf !
l'he espolsada de manera
que no crech que's pugui arnar.
Surt ella, troba aquests tunos,
que, per lo que m'han contat,
anaven buscant un metje
que vivía allà hont Déu sab,
diu ella que soch jo el metje ;
quē si ho arribo a negar
em clavin tal garrotada,
com ja ho han fet, ¡ els malvats !
Y no haventhi més recurs,
he tingut de confessar
que soch home sapientísim
d'aquells més acreditats.
Però bé : ¡ què'n trech de dirho !
¿ Com surto airós d'aquest pas ?
Ja tinch al davant la noya...
la polso... la toco... y... ¡ ca !
¡ Receptar ! ¿ què li recepto ?
¡ No m'han posat en mal fanch !
Si recepto rès, la mato...
si no recepto... ¿ què faig ?...
Lo millor, ja que estich sol,
serà fugir prompte... (Anava a ferho.)

ESCENA III

Dit, LLUCH y MARCH (ab un vestit, casaca, sombrero, pantalón, corbata blanca, guants, etc.).

LLUCH (Sortint a temps.) ¿Ahont va?
¡Adetura'l, que s'escapa!
(A March, que ho fa.)

MARCH ¿Ahont va tant ferm?
LLOP A voltar
per distreure'm una mica.

MARCH Vingui aquí, ja's distreuré.
Tregui's la roba que porta...
y posi's això aviat.

LLOP ¡Senyors, per l'amor de Déu!
¿què semblaré així?

MARCH Endavant.

LLOP ¡Ay, que l'estripo!...

MARCH ¡No, home!...

Aixís.

LLOP ¡Verge del Pilar!

LLUCH La corbata...

(Li van passant tot lo que indiquen els versos, anant fent sempre una fatxa més ridícula.)

LLOP ¡Que m'escanya,
home!... ¡No apreti!... ¡Ay, ay, ay!

MARCH El sombrero així...

LLOP ¡Ay, aturi's,
que m'h' fica tot el cap!...
¡que m'ofega!...

MARCH La mangala...

Vetaquí un metje format.

LLOP Com aquests pel món en corren
a dotzenes; ben mudats,
mucha planta y poca uva,
y total són uns patans.

MARCH ¡Oh! prò vostè és diferent.

LLOP ¡Per supuesto!... ja ho veuràn.

MARCH L'amo s'acosta.

LLOP Donchs, ànimo,
ja que soch al mitj del ball.

ESCENA V

Dits y PAULETA.

- LLOP (Anant a rèbrela y ab cortesies exagerades.)
¡Sal, estrella encantadora!
¡Acércate a toda vela!...
¡Yo soy don Lobo Mustela!...
A los pies de usted, señora.
- PAULETA ¡Ba ba ba ba ba ba ba!
LLOP ¿Ba ba ba ba ba ba, qué?
¿Qué és lo que diu?
- JERONI Ja ho veu bé.
Aquest és el séu parlâ. (Ab sentiment.)
¡Es muda, senyor doctor!
- LLOP ¡Qué'm diu! ¡muda aqueixa noya!
Dòna muda, és una joia
d'ineestimable valor. (Sentenciós.)
La meva no té aquest mal;
y si per sort el tingués,
no creguin pas que jo fes
ni mitj remey per curâ'l.
Miri'm... ¡Quin mirar més dols!
(A Pauleta.) Veyam, tregui la llengüeta.
(Ella ho fa.)
¡Ay, que mona! ¡Ay, senyoreta!
A veure, a veure el pols.
¡Quina cara més hermosa!
¡Tita, tita! (Fentli festes.)
- PAULETA ¡Ja, ja, ja! (Rient.)
- JERONI ¡Com riu!
- LLOP Gran senyal, si, ja
és això una molt gran cosa.
Va dí un dia Sant Ventura:
quan el malalt riu...
- JERONI ¿Si? ¿què?...
LLOP Llavors el metje ja té
assegurada la cura.
Digui'm, senyoreta...
- PAULETA Ba,
ba ba ba.
- LLOP Felís viatge.

¡ Però senyors, quin llenguatge
més estrany ! Parli més clâ.
Digui...

PAULETA
LLOP

Ba ba ba ba.

¡ Bo !

Parli clâ, donya Pauleta. (Ab carinyo.)

¿ No té alguna parauleta
de consol pel seu doctô ?

PAULETA
LLOP

Ba ba ba...

¿ Què diable garla ?

El pols... ¡ Verge de la Ajuda !
Aquest pols diu clar que és muda,
¿ sab perquè ? Perquè no parla.

JERONI

¡ Què sento ! ¿ Com ha endevinat
vostè això ?

LLOP

Ab la ciencia,
ab llarch temps, molta experiència
y molt haver estudiat.

Nosaltres, els metjes grans,
tot seguit endevinem
els gran mals, per xò ens riem
tot sovint dels ignorants.

A mi rès m'ha de costar ;
ab una sola mirada
ja ho he vist, té secuestrada
la facultat del parlar.

JERONI
LLOP

¿ Y això, de què dependeix ?
Aristòtil, gran doctor,
diu que això ve d'un vapor
que en les caràntules creix ;
y que la coagulació
de la llengua, va sortint
d'uns humors que don Crispín
en diu humors del palmó.

Y aquí, en la concavitat
del diafragma, creixent
van moment sobre moment
fins que ja el cas ha arribat
que va passant dit vapor
del fetje, que és a l'esquerra...
¿ M'esplico ?

JERONI

No hi ha en la terra

*doctum, longa, catapon, i
úlceris, et saxifon,
intro sum sum maris máscula.*

Entreula en el llit més bo,
tancant del quarto les portes...
després... unes fregues fortes,
que aquestes les faré jo.

Després, quan siguem aquí,
si del tot no s'ha aliviat,
li donarem un gran plat
de sopes fetes ab vi.

¡ Sopes ab vi !

JERONI

LLOP

¿ Què rumia ?

JERONI

¡ Em sembla qu'és exposat !

LLOP

Bé es coneix que no ha estudiat
vostè gens d'ortografia.

La sopa ab vi suavisa
el llenguatge habitual...

y té una virtut copal

que la llengua simpatisa.

¡ Ella ! ¡ Oh, si !, consuela el cráter
y el tejido secular...

su virtud logra avivar

la longuis y el pia máter.

Sinó, una comparació :

Els lloros mengem pa ab vi.

¿ No parlen els lloros ? Si.

Queda en peu que tinch rahó.

JERONI

¡ Rahó certa y evident !...

L'àngel de ta salvació

és, filleta, aquest doctò...

home digníssim, sapient.

Al punt fareu preparar

l'habitació més lluhida

de ma casa, y desseguida

vostè podrà anarla a honrar.

Per pagâ els treballs aquests

fills del talent de vostè,

gran doctor, prengui : aquí té,

per de prompte, aquests bitllets.

LLOP

Això si, això si que no...

(Allargant la mà y tombant la cara.)

- JERONI Home, prengui, per favor...
no'm desairi, gran doctor...
- LLOP No parlem ara d'això.
Jo no faig rès pel dinê.
- JERONI Miri...
- LLOP ¿Y són dels nous? ¡Ah!
Sols per no ferlo enfadâ,
ja que són nous, els pendré.
Jo, pels diners no faig rès. (Prenentlos.)
- JERONI Ja ho crech.
- LLOP Jo no so d'aquells...
Si en lloch de nous fossin vells
cregui'm, no els hauria pres. (Molt formal.)
- JERONI Ara vina, filla, ab mi,
que entraràs a descansar. (Se'n van.)
- LLOP (Als criats.) Anireu a preparar
lo que he dit : la sopa ab vi.
(Se'n van March y Lluch.)

ESCENA VI

LLOP; luego LLUISET.

- LLOP Endavant. Llop, això marxa,
per ara, divinament...
més no hi ha flor sense espines,
les rahons vindràn després.
Si això arriba a descobrirse,
lo que no permeti Déu,
em tanquen, sens que m'escapi,
a Sant Boy, sense remey.
El cas és peliagut,
senyors, que no ho pot ser més.
Si ara que estich sol...
- LLUISET (Sortint ab precaució.) Dispensi.
- LLOP Senyor meu... no hi ha de què.
- LLUISET Soch un jove desgraciat...
- LLOP ¡Desgraciat! tot ho comprench.
A veure el pols.
- LLUISET No, al contrari,
jo no vinch per cap remey.

- LLOP ¿Allavors, què diable busca
aprop d'un metje sapient?
- LLUISET Jo soch en Lluiset Garriga,
enamorat cegament
de donya Paula, la noya
que pretén curar vostè.
El pare d'ella em detesta
perquè soch pobre, aixís és
que estich desesperadíssim,
y lo que'm passa no ho sé.
Jo vinch ara a demanarli
que vostè busqui un pretext
per poder nosaltres dos
parlarnos sols un moment.
- LLOP ¡Que traduhit al català
és dir fassi per vostès
allò que's diu tapadora!
¡Insolent! ¿per qui m'ha pres?
Soch el doctor Llop Mustela.
¡Soch un metje! ¡un hom sapient!
¡Atrevirse, este muñeco, (Gruixint la veu.)
a apostrofar mi honrades!
¡Canastos! ¡Asinum frigat!...
¡Tibi pecabo!... ¡Insolent!...
- LLUISET No cridi, per caritat...
- LLOP ¡Jo vull cridar!... cridaré.
- LLUISET Tingui tot quant tinch, prò calli...
(Li dóna una cartera)
- LLOP ¡Bitllets! Això és diferent.
(Prenentla, fent el cremat.)
Els prenh perquè són dels nous;
si haguessin estat dels vells...
(Mirant els quartos.)
- LLUISET Li suplico que'm perdoni
el meu gran atreviment...
- LLOP Digui, jove interessant:
¿de don Llop, què se li ofereix?
¿Vostè vol veure la noya?
La veurà, jo pensaré
una cosa perquè els dos
puguin estar apropet.
Vostè m'ha tocat la part (Senyala diners.)

- sensible del cor ; faré
per vostè un gran sacrifici,
més gran que'l que vostè ha fet.
Digui'm, interessant jove :
el pare d'ella, ¿el coneix?
- LLUISET M'ha vist sols dugues vegades.
LLOP *Malorum, malum...*
LLUISET No, que,
per evitar que'm conegui,
vinch avuy tot diferent.
M'he fet afeytâ el bigoti
y el vestit cambiat també.
- LLOP Llavors, vostè fingirà
qu'és l'apotecari meu,
y quan jo curi la noya...
- LLUISET ¡ Què curar ! ¡ Si no té rès !
Vostè creu realitat
lo que sols és fingiment.
Son pare la vol càsar
ab un vell que és amich séu.
Ella no'l vol de cap modo,
y per ferlos passar temps
hem convingut ella y jo
que's fingís muda.
- LLOP ¡ Veyeu !
LLUISET Han vingut ja per curarla
metjes de per tot arreu...
- LLOP ¡ Y cap ha sapigut ferho !
¡ Burros ! ¡ burros !... Jo y vostè
veurà com sabrem curarli
el gran mal que ella pateix.
Son pare... vostè retiri's. (Mirant dintre)
Quan jo el demani...
- LLUISET Comprench.

ESCENA VII

Dits, DON JERONI.

- JERONI ¡ Ay ! ¡ per les onze mil verges !
doctor, ¡ per lo més sagrat !
des que ha pres la sopa ab vi

la noya es troba fatal.
No s'ha volgut ficâ al llit,
pateja, rabia y està
que temo que un arrebato
me l'acabi de matar.

LLOP

¡ Oh senyor meu ! no afligirse,
en que estigui agonitzant.

¿ Diu que's troba molt pitjor ?

Senyal que'l remey ha obrat.

Li juro que d'aquí a una hora
sa filla bona estarà.

Acosti's, don Telescopi.

(A Lluiset.)

Aquest jove que ha arribat

és un excelent didàscalich.

Ell li consultarà el mal ;

y entre ell y jo, ¡ oh ! no ho dubti,

la curem dintre d'un quart.

Sa filla surt ; junts deixemlos ;

jo sols aniré observant.

(Surt Pauleta acompanyada dels criats. Don Llop
els fa una senya perquè es retirin. Ho fan.)

ESCENA VIII

LLUISET y PAULETA.

LLUISET

¡ Paula ! ¡ Pauleta !

PAULETA

¡ Lluiset ! ¡ Es ell !

LLUISET

Jo, que és per parlarte

de l'amor inmens

que a mon cor inspire,

per lo que aquí em veus,

d'amor suspirant

per tu, angelet bell.

Els perills impàvit

n'arrostro... ¿ donchs què ?

¿ no val ta hermosura,

matinal estel,

els molts sacrificis

que per tu estich fent ?

PAULETA

També jo sofreixo

molt per tu, Lluiset ;

també arrostro impàvida
com tu bé ho sabs fer,
els mil sacrificis
que per tu estich fent.
¿Què importen les penes?
Les suportaré.
LLUISET ¡ Constancia ! ¡ Constancia !
y triomfarem
del caràcter vil
que ton pare té.
Que vèns impossibles
l'amor provarem.
¡ A mi rès m'arredra !
Disposat em tens
per sacrificar-me
per tu, angelet meu.
PAULETA ¡ Ah ! aqueixes paraules
que tant formalment
surten de ta boca,
donen al cor meu

(Apareixen al fons Llop y don Jeroni.)

tal perseverancia,
que per sempre més
ne juro jo serne
a mos juraments
tant constant y ferma,
que...
JERONI ¡ Oh ! ¡ Déu meu ! ¡ Déu meu !
¿ Ha sentit?... ¡ Ja parla !
PAULETA ¡ El pare ! Callem.

ESCENA IX

Dits, LLOP y DON JERONI.

JERONI ¡ Oh, doctor sapientíssim !
¡ Home insigne ! ¡ Doctor gran !
(Abrassantlo.)
Vostè n'ha tornat a un pare
la seva felicitat.
¿ Conqu'és veritat, filla meva?
¿ Ja parles? ¿ curada estàs?...

LLOP (Passejantse, molt satisfet, y ventantse ab el berret.)
Si, senyor, si; y el curarla
no m'ha costat poch treball.
He apurat tota la ciencia...
he fet un miracle...

JERONI ¡ Ay !
Digues algo, filla meva. (Acariciantla.)
PARLA, PAULETA, si et plau.

PAULETA Escolti, donchs.
JERONI Digues, filla.

PAULETA (Molt depressa.)
La paraula he cobrat ja
per dirli que en Lluís estimo...
JERONI ¿ Què dius ara?

PAULETA La veritat.
cambiar el meu propòsit
vostè ni ningú em farà;
estich resolta, resolta,
vostè em vol sacrificá...
JERONI Però...

PAULETA Rès, tot serà inútil;
no més en Lluiset; ja ho sab.
(Jeroni vol parlar, més ella no'l deixa dir may.)
Es inútil quant em digui;
vostè no triomfarà;
mil vegades desprecio
l'autoritat paternal...

JERONI ¡ Noya! ¡ Noya!...
PAULETA Tot inútil;
primè em deixaré tancar
en el convent més desert
per tota una eternitat.
No, no, no parli; rès digui,
perquè, cregui'm, serà en và.

JERONI Si...
PAULETA ¡ Això és una tiranía!
¡ Això és volerme imposar!

JERONI Però...
PAULETA Lo dit, rès per forsa;
s'ha de fer ma voluntat.

JERONI ¡ Uf! ¡ Déu meu! ¡ Jo que'm queixava

- LLOP No, home, no siguis raro,
espera que estigui gras.
- JERONI ¡ Insolents ! ¡ grans atrevits !
- LLUISET L'amor una caparrada
ens feya fer, més pensada,
hem convingut que, rendits,
a la seva voluntat,
don Jeroni, ens sometem
y el seu fallo esperarem.
- JERONI ¿ Y un pobretó desgraciat
té un atreviment tant gran ?
- LLUISET Hem tornat precisament
perquè he rebut eix moment
un plech molt interessant.
L'oncle ha mort, com vostè veu,
(Ensenyantli un testament que porta.)
y apiadat de ma pobresa,
d'una colossal riquesa,
tota d'ell, m'ha fet hereu.
- JERONI ¡ Es veritat ! ¡ Jove simpàtic !
(Abrassantlo, després d'haver llegit.)
- LLOP ¡ Ja ho veu si he fet bona cura !
- JERONI ¡ Angelical criatura !
- LLOP (Es avaro y fins maniàtic.)
- JERONI Quan vulgui ja es pot casar.
- LLUISET ¿ De cert ?
- JERONI Basta que jo ho diga.
- LLOP ¿ Y a don Llop, ningú el deslliga ?
- JERONI Si, ja'l podeu deslligar. (Ho fan.)
- LLOP (Al públich y ab certa ironía.)
Es costum, no la vull torsa...
M'han fet sabi a garrotades.
Senyorets, quatre palmades
an aquest sabi per fosa.

BIBLIOTECA TEATRO MUNDIAL

CARRER DE SANT PAU, 21.—BARCELONA

OBRES CATALANES

La sala de rebrer
Un beneyt del cabàs
Lo ninot de mollas
L'agencia d'informes comercials
Un pa com unas hostias
Toreros de pega
Las huelgas, o els amos y els dependents
A sants y a minyons...
Mala nit
De panxa al sol
Viatge de boda
Sense argument
La criada nova
El niu d'aucellets
La gent del ferro
A câ la modista
L'últim grahó
L'hereu Pruna
La manta
La qüestió son quartos
La meva senyora
En Pau de les calces curtes
Uu vagó
Jugar a casats
Toreros d'hivern
Un bateig a cops de punys
La torre dels sustos
Si, senyors
La mà de mico
Una cova de lladres